

174 . Sibiu | Punct: Piața Gării, Strada Alexandru Odobescu - Sala De Sport, Strada Cetății | Anul: 2003

Anul: 2003

Cod RAN: 143469.07;143469.08;143469.09

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Evul Mediu

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Petre Munteanu-Beșliu

Instituții: Muzeul Național Brukenthal, Sibiu

Rezumat

Campania din 2003 s-a concentrat în trei sectoare: Piața Gării, Strada Alexandru Odobescu și Strada Cetății. La nivelul actual, al cercetării arheologice a terenului de la V de Capela Crucii, nu se poate concluziona că mănăstirea dominicanilor și leprozeria au fost pe acest loc. Amplasarea unei comunități de leproși în zona cercetată arheologic este greu de crezut, având în vedere distanța față de oraș. Mai degrabă, amplasarea Capelei Crucii este rezultatul restructurărilor urbanistice și sociale (vezi comunitatea care producea sticlă) din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și secolul următor. Asistența arheologică a permis ilustrarea și completarea informațiilor istorice despre insula de clădiri de pe strada Alexandru Odobescu, parte a evoluției structurilor urbanistice medievale și moderne. Informațiile și materialul arheologic prelucrate cu mijloace științifice pot intra în circuitul cultural. Săpătura arheologică de salvare din Str. Cetății a identificat două cuptoare de ars oale în vecinătatea zidului de apărare și al turnului apărat de breasla olarilor. Astfel devine plauzibilă identificarea unei zone atribuite breslei olarilor și a unui teren unde au existat, probabil, mai multe cuptoare de copt oale în sec. XIV - XVI.

Raport

Piața Gării (săpătură arheologică preventivă)

Zonele din proximitatea porților de intrare aparținând fortificației Sibiului medieval au intrat în sistemul de informare arheologică cu ocazia unor săpături supravegheate și a unor sondaje arheologice efectuate în zona Porții Elisabeta.

Dintre toate structurile de apărare ale orașului medieval, Poarta Elisabeta a fost pusă în evidență datorită prezenței în vecinătate, pe lângă structurile defensive (șanț, val), a unor mănăstiri și biserici cercetate arheologic.¹ De asemenea, terenul din afara zidului de apărare a fost sondat arheologic în 1996, cu ocazia amplasării pe strada Blănarilor a sediului BRD. Actualul raport cuprinde informațiile arheologice esențiale rezultate din întreaga zonă.

Proiectul de restructurare urbanistică a zonei a permis continuarea cercetării arheologice în terenul aflat la V de Capela Crucii. În prezent, zona din exteriorul Porții Elisabeta, marcată de capela Crucii și Gara C.F.R. este cunoscută sub numele de Piața Gării.

Scopul cercetării arheologice în zona apropiată Capelei Crucii este acela al relevării încărcăturii istorice, cerință a Planului Urbanistic Zonal. În mod concret, sondajele arheologice au avut sarcina de a verifica ipoteza amplasării mănăstirii dominicanilor lângă sau sub Capela Crucii, de a stabili traseul zidului de apărare și amplasamentul construcțiilor legate de apărarea intrării în orașul medieval.

Condițiile din teren și cele financiare au modificat planul inițial al studierii arheologice a Porții Elisabeta. Proiectul arheologic a cuprins două secțiuni perpendiculare la V de Capela Crucii. Secțiunea I (S I) a avut L de 19 m și l de 1,5 m și a fost trasată la 25,70 m de zidul vestic al Capelei Crucii. A doua

secțiune, de verificare a informațiilor din S I, a avut dimensiuni mai modeste: 5 x 1 m.

Capela Crucii a intrat în circuitul bibliografic prin monografia lui Soterius de la mijlocul secolului al XVIII-lea. Autorul a transcris inscripția aflată pe stâlpii bolții ce adăpostea Crucifixul începând cu 1683.²

Grupul statuar format din Isus pe cruce, Maria și Ioan, împreună cu bibliografia Capelei Crucii au fost cuprinse în corpul de inscripții medievale ale orașului Sibiu.³

Capela Crucii este menționată în ghidurile orașului Sibiu. În ghidul semnat de Alexandru Avram și Vasile Crișan aflăm că grupul statuar a fost recuperat dintre ruinele mănăstirii dominicanilor.⁴ Afirmția a fost nuanțată în ghidul cultural - artistic apărut în 1998: "Crucifixul, provenit cu mare probabilitate din mănăstirea dominicană din afara cetății, a fost reamplasat pe locul respectiv (??), în aer liber, în anul 1683".⁵ Alte informații ce trebuie verificate le aduce Andrei Kertesz în Ghidul Sibiului și împrejurimile: destinația de biserică de cartier a capelei ridicată în 1755 și trăsăturile crucifixului care sugerează mai degrabă o lucrare târzie de la începutul secolului al XVIII-lea, în pofida semnăturii și a datei pe care o poartă.⁶

Chiar și numai aceste referințe bibliografice ridică semne de întrebare asupra locației mănăstirii dominicanilor și a relației ei cu Capela Crucii. Din aceste motive este necesar să aducem în discuție monografia lui Friedrich Ziglauer⁷ și informațiile istorice primare.

Studiul fundamental pentru evoluția fortificațiilor orașului medieval Sibiu, inclusiv pentru Poarta Elisabeta, rămâne cel scris de Ludwig Reissenberger.⁸ Descrierea turnului și a porții se regăsește în albumul lui Johann Böbel. Informațiile istorice au fost preluate în ghidurile de oraș menționate. Apartenența turnului la incinta largită a orașului nu ridică semne de întrebare.

Zona din afara Porții Elisabeta este cunoscută mai ales datorită existenței mănăstirii dominicanilor, distrusă de tătari, după cum relatează Analele de la Erfurt.⁹ Menționarea refacerii mănăstirii în 1246 trebuie privită cu rezervă, documentele referindu-se în general la ajutorul acordat tuturor mănăstirilor din Ungaria pentru a se reface.¹⁰ Călugării dominicani sunt pomeniți în mai multe rânduri în secolele XIII-XIV, între altele, ca beneficiari ai unor donații testamentare.¹¹ Mănăstirea dominicanilor re apare în documente doar în 1474, când Magistratul permite comunității de călugări să se mute între zidurile orașului: "monasterium extra muros Civitatis invasionibus Teurcorum expositum intra muros transferatur".¹² În testamentul plebanului Mathäus din Șona este amintită o biserică sub numele de Zum Heiligen Kreuz.¹³ Prevederea testamentară are în vedere mănăstirea dominicanilor și nu capela rămasă în afara orașului.

O biserică a leproșilor a fost distrusă prin ordinul municipalității la 28 decembrie 1659, după cum relatează Paulus Pröfft: "28 Dezember-Item ist die Seich-Kirch ausser dem Elisabether Thor von uns in Grund abgebrochen worden".¹⁴ Anul 1683 aduce mențiunea existenței unui acoperiș pentru Crucifix¹⁵, dar în 1755 se ridică o construcție specială pentru adăpostirea lui: Capela crucii.¹⁶

Turnul de poartă Elisabeta a fost pomenit în lista cu depozitele de pulbere ale orașului din 1560 Beim Elisabethen thor in der kyrschner turren 80.¹⁷ Poarta Elisabeta a beneficiat în mai multe rânduri de subsidii din partea comunității sibiene. Prima mențiune este din anul 1478: Ad portam Elisabeth dedi duobus custodibus flor.¹ Stefano Curssori et Valentino Lanifici.¹⁸ Consemnările despre poarta, podul și valul de la "Sfânta Elisabeta" se pot urmări până în anul 1501.¹⁹

Săpături mecanice efectuate în anii 1987-1988 au afectat zidul de apărare și șanțul adiacent în zona de la intersecția străzilor 9 Mai și Blănarilor. Buza dinspre est a șanțului se afla la 7,50 m față de zidul de incintă. În partea inferioară, aflată sub apă, profilul șanțului este marcat de un zid lat de 60 cm. În profilul șanțului, zidului din piatră i-a corespuns un strat de nisip suprapus de nivelul de construcție a zidului. El a fost suprapus de un strat de pământ negru, mîlos. Șanțul a măsurat 3,50 m adâncime. Din zona investigată stratigrafic a fost recuperat un fragment dintr-un gard din lemn format din pari dispuși oblic și crengi împletite. La baza gardului au fost observate urme de arsură. Substrucția zidului de fundație este lată de 1,50 m. Zidul a fost observat în groapa de excavator până la adâncimea de 0,80 m. Elevația zidului de apărare are lățimea de numai 50 cm.

Materialul arheologic a fost evident până la adâncimea de 1,70 m. Sub această cotă s-a aflat un strat de pământ mîlos cu bucăți de lemn. Puține fragmente ceramice și materiale de construcții au mai apărut în

unele sectoare ale secțiunii lungi de 29 m și între -3 și -3,50 m.

Prezentarea situației stratigrafice este necesară pentru a convinge că zona cercetată nu era favorabilă unei mănăstiri. Stratigrafia secțiunii I este dominată de un strat de nivelare format din pământ brun, cu porțiuni în care a apărut material arheologic bogat. Dedesubtul straturilor de nivelare se evidențiază un strat consistent de pământ cenușiu, mâlos cu puține materiale arheologice - bucăți de cărămizi și fragmente ceramice. În carourile 2-3, sub stratul mâlos, a fost observat un nivel de pietriș cu câteva fragmente ceramice medievale. În stratul negru, crescut sub cel descris, se află unul format din pământ negru, mâlos, marcat în caroul 3 de arsură. Stratul de nisip, fără materiale arheologice se adâncește de la 2,70 m.

În extremitatea nordică a secțiunii, stratul de pietriș cu bucăți de mortar se adâncește până la 2,20 m. Pe malul de N al secțiunii nu se observă stratul de pietriș. Sub nivelul de construcție al zidului se află un strat de pământ brun, cu pete galbene, precedat de un strat de pietriș și unul de pământ brun, cu pete maronii. Straturile nu conțin materiale arheologice.

Amenajarea din cărămizi și pietre de râu este precedată de straturi de nisip, arsură și de pământ brun și succedat de un strat de pământ negru ce poartă în partea superioară pietriș sau beton.

În analiza situației stratigrafice a terenului trebuie să evidențiem și nivelul consistent de nisip ce succede într-o zonă a secțiunii stratul de pământ cenușiu, mâlos cu puține materiale arheologice.

Secțiunea II a ilustrat existența unui strat format din pietre de râu, precedat de arsură la adâncimea cuprinsă între limitele 0,80 m și 1 m. Nivelul de depunere geologică - pământ brun-marونیu cu pete galbene - se adâncește de la 1,30 m. Terenul se profilează în pantă de la jumătatea secțiunii spre S, nivelarea fiind marcată de un strat de pământ cu fragmente de cărămizi și pietriș. Între -1, 10 m și -1,30 m se observă straturi de pietriș cu sau fără material arheologic. Peste amenajarea cu pietre s-a depus un strat de pământ cu fragmente de cărămizi și moloz.

- substrucție din pietre de râu și puține fragmente de cărămizi groase de 4 cm. Zidul a fost afectat de o posibilă revărsare de râu și de un șanț ulterior. Fața nordică a zidului are h de 50 cm. Un rând de pietre iese în afara planului suprafeței laterale formând talpa zidului. La acest nivel au apărut alte câteva pietre în vecinătatea zidului. Fața nordică a zidului a fost ascunsă de pământul aflat sub un cablu electric.

- pavaj din pietre de râu. Pavajul are lățimea de 80 cm.

- pavaj din cărămizi. Urmele unui pavaj din cărămizi se află în continuarea pavajului din pietre de râu. Pavajul a fost amenajat pe un strat de pământ brun-gălbui.

- amenajare din cărămizi și din pietre de râu.

Pavajul era format din două rânduri de cărămizi suprapuse. Latura dinspre N a fost afectată de rădăcina unui pom. Pe suprafața pavajului au apărut urme de arsură. Sub pavaj au fost observate straturi de nivelare și urmele unui incendiu.

- în secțiunea I au mai apărut cabluri protejate de canale din cărămizi și o țevă de apă.

- urmele șanțului unei conducte din lemn au fost vizibile în S II.

- urmele unor ateliere pentru prelucrat fier și sticlă au apărut în S II.

Cercetarea arheologică a permis recuperarea unor piese arheologice, a unor fragmente de piese din lut, sticlă, metal.

Materialul ceramic descoperit aparține în mare măsură sec. XVII-XVIII: fragmente de recipiente smălțuite sau nesmalțuite (oale, tigăi, căni, urcioare) capace, cahle cu ornamente vegetale. Informații mai ample despre materialul ceramic vor fi furnizate odată cu publicarea raportului final al cercetării arheologice din zonă.

Într-un singur loc, într-un nivel inferior de pietriș, au apărut fragmente ceramice nesmalțuite: două buze de oale, una lățită și cealaltă rotunjită, un fragment de capac. Din stratul inferior de pământ negru a fost recuperat un perete de oală, fiind evidentă folosirea nisipului cu mică ca degresant.

Piese din sticlă: partea inferioară a unui recipient din sticlă cu diametrul de 6 cm; flacon din sticlă cu planul circular, înălțimea 8 cm, diametru 4 cm; flacon pentru parfum în forma unui animal, fragmentar, L = 13 cm; eprubetă din sticlă, fragmentar, l = 8 cm, d = 2,2 cm.

Piese din metal: aplică din bronz cu inscripția GESETZLICH GESCHUTZ ETERNIT; d = 2,5 cm; potcoavă din fier cu deschierea arcului de 5,7 cm; fragment de cuțit din fier cu l = 3 cm; răzuitor din fier, fragmentar, L = 14 cm; verigă din fier, d = 9 cm; cârlig din fier, lungimea 16 cm.

Cercetarea arheologică a pornit de la prezumția expusă explicit sau implicit în bibliografia problemei, a existenței unei continuități de locuire începând cu mănăstirea dominicanilor, biserica leproșilor și leprozeria orașului până la construcția ce adăpostește, începând cu anul 1755, grupul statuar creat de Petrus Lantregen. În analiza istorică avem în vedere că nu există o bază de date istorice solide pentru a demonstra relația topografică directă între mănăstirea dominicanilor și Capela Crucii din 1755. Cea mai veche localizare a adăpostului grupului statuar - care a mobilat după cele mai avizate opinii mănăstirea dominicanilor - este datorată lui Morando Visconti. Mărturiile mai vechi indică doar o localizare generală a bisericii - în afara orașului sau în afara Porții Elisabeta. Pro monasterio sanctae Crucis pomenită în testamentul plebanului din Șona din 1502 poate fi la fel de bine mănăstirea dominicanilor din interiorul incintei medievale și nu biserica rămasă pe locul fostului claustru dominican. Conținutul testamentului este util însă analizei istorice pentru că o prevedere se referă la leprozeria orașului .20

Scrisoarea în care se fixează condițiile intrării dominicanilor în Sibiu aduce în discuție vechea mănăstire, spune documentul, distrusă.²¹ Este la îndemână ipoteza că mănăstirea ruinată nu a fost abandonată, ci transformată în leprozeria amintită în 1502, ce trebuia amplasată la o distanță de siguranță față de oraș.

Cercetarea arheologică nu a relevat însă un teren bun de fundație ci unul inundabil, neprielnic unei construcții de amploare. Chiar zidul care a fost amenajat într-o perioadă care, stratigrafic analizată, succede evului mediu a fost afectat de sursele de apă învecinate: canale și heleștee. Secțiunea II a arătat că spre est nivelul de la care s-au depus straturile de pietriș este mai înalt. Pe de altă parte, ea a surprins, sub forma a doi bolovani de mari dimensiuni, limita zidului din S I cu funcție, probabil, de dig. Descoperirea este interesantă pentru că, după informațiile de până acum, digurile erau confecționate din împletituri de lemn și pământ.

Pe un teren ușor înălțat s-au amenajat înainte de mijlocul secolului al XVIII-lea ateliere de fierărie și sticlărie. Lipsa flacoanelor din sticlă pledează pentru producerea sticlei de ferestre, iar consistența depunerilor pentru o perioadă scurtă de folosire.

De fapt, terenul a devenit prielnic activității umane după ce a fost ridicat considerabil nivelul de călcare prin depuneri repetate de pietriș și moloz. În secolul al XVIII-lea, acțiunea a fost finalizată și în această zonă au apărut, potrivit informațiilor lui Johann Böbel, grădinile baronului Brukenthal și Reissenfeld împreună cu Capela Crucii.

La nivelul actual, al cercetării arheologice a terenului de la V de Capela Crucii, nu se poate concluziona că mănăstirea dominicanilor și leprozeria au fost pe acest loc. Amplasarea unei comunități de leproși în zona cercetată arheologic este greu de crezut, având în vedere distanța față de oraș. Mai degrabă, amplasarea Capelei Crucii este rezultatul restructurărilor urbanistice și sociale (vezi comunitatea care producea sticlă) din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și secolul următor.

Strada Alexandru Odobescu - Sala De Sport

La jumătatea lunii august 2003, cupa excavatorului angajat în lucrări pregătitoare construirii sălii de sport din curtea Liceului de Artă din Sibiu s-a oprit în bolțile unor clădiri îngropate în mal. Prin intervenția DCCPCN Sibiu a fost asigurată asistența arheologică de specialitate. Cursul evenimentelor a condus mai întâi la temperarea demolării pentru a facilita asistența arheologică. Substrucțiunile au fost demolate până la limita străzii actuale. Bolțile și zidurile rămase în afara perimetrului sălii de sport, dezvelite de constructori, s-au prăbușit în iarna anului 2003-2004. Nu știm dacă propunerea înaintată Primăriei Sibiului de conservare a zidurilor nevandalizate și continuare a cercetării arheologice fost luată serios în considerare. Importanța istorică și starea actuală a sitului arheologic impun însă intervenția instituțiilor centrale abilitate.

În perioada august - septembrie 2003 am asistat la "desfacerea" (termen tehnic pentru "demolare") unor structuri de zidărie, care, în cea mai mare parte, au fost înregistrate fotografic, iar dimensiunile consemnate în scris. Au fost recuperate planuri de încăperi mai apoi distruse, situații stratigrafice, amenajări sub sau în structura zidurilor, material arheologic - inclusiv monede. Câteva repere în teren au fost marcate topometric. O desincronizare cu activitățile specifice șantierului de construcție a împiedicat înregistrarea stratigrafică a terenului dintre Groapa cu lei și casa de la numărul 22.

La activitatea de recuperare arheologică au participat, prin voluntariat, în perioade și cu aport deosebit tineri specialiști. Cercetarea camerelor aflate sub nivelul drumului este la început, astfel că raportul se limitează doar la obiectul contractului: asistența arheologică pentru eliberarea de sarcină istorică a terenului destinat sălii de sport.

Interesul cercetării arheologice a fost determinat de amploarea sitului arheologic ce urma a fi afectat de amplasarea sălii de sport, într-o zonă situată sub terasa superioară a orașului medieval. Terenul pe care urma să fie amenajat spațiul de sport al Liceului de Artă a putut fi locuit numai după ce lacul Kempel a fost desecat. Deasupra terenului cercetat arheologic se desfășura în evul mediu strada Hundsrücken. Actuala stradă Alexandru Odobescu (Pempflingergasse), văduvită în 1934 de insula de case devenită sit arheologic, cobora pe sub turnul de poartă adosat Primăriei Vechi spre vechiul arsenal al orașului.

Clădirea cunoscută sub numele de Casa cu Lei a fost propusă pentru repertoriul monumentelor istorice din 1916 și trecută în lista refăcută în 1923 de Michael Csaki.

Emil Sigerus a fost martorul demolării clădirilor în anul 1934. Demolarea l-a determinat pe cunoscutul istoric și etnograf sibian să publice un articol cu informații istorice despre clădirea binecunoscută localnicilor sub numele de Löwengrube (Groapa cu lei).²² Din articolul lui Emil Sigerus cunoaștem cea mai timpurie datare a unei bârne încastrate în casa de la numărul 20 (anul 1652) și doi dintre proprietarii Gropii cu lei: meșterul Johann Sebastian și fiul său.

În inventarele Muzeului de Istorie din Sibiu există piesele de lapidariu provenite de la Groapa cu lei: o statuie miniaturală a Prorocului Daniel și doi lei din piatră. În afara pieselor de lapidariu, aceleași colecții muzeale cuprind grilaje de fier recuperate în urma demolării și fotografii document ale nefericitului eveniment. Un album aflat în fototeca muzeului oferă imagini ale caselor de pe strada Pempflinger și strada Rațelor din perioada abandonării lor. Este surprinzător faptul că insula de case relativ recent demolată, cu urme în colecțiile muzeului, nu a fost menționată în studiile de urbanism și în recentul repertoriu arheologic.

Ordinea de prezentare a informațiilor arheologice este dată de numerotarea crescătoare a caselor dinspre terasa de sus spre terenul fostului lac, așa cum apărea de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Raportul cuprinde în prima sa parte descrierea și dimensiunile fundațiilor și camerelor, pavafele, instalația de apă, gropile de provizii, relații stratigrafice.

Depozitul de fier și cereale; azilul de femei (Pempflingergasse 14)

Sub nivelul depozitului, din vechea construcție a fost vizibil un fragment de zidărie mixtă lat de 1 m. Construcția este marcată de fragmente ceramice glazurate. Pietre de râu de mari dimensiuni au fost evidente în terenul natural, mâlos, pe care s-a construit așezământul social.

Din structura depozitului au fost scoase la iveală trei segmente de zidărie: un stâlp lat de 1,30 m acoperit de un strat gros de tencuială. De acest stâlp se lega un zid lat de 2,30 m ce forma latura dinspre curte.

Colțul dinspre stradă este format dintr-un stâlp cu fața de 1,40 m și un fragment de zidărie lat de 1,50 m. Zidăria stâlpului înglobează structuri mai vechi. Terenul învecinat a fost consolidat cu fundații late de 30 cm, alcătuite din pietre. Nu au fost observate urme de pavaj la nivelul încăperii subterane din care au făcut parte zidurile menționate. Structurile de zidărie se regăsesc în planul construcției de la începutul secolului al XVIII-lea.

Drumul medieval învecinat depozitului era lat de 2,80 m și pavat cu pietre de râu. Raporturile stratigrafice arată că pavajul din pietre a fost amenajat după construirea azilului și a clădirii de la numărul 16. Nivelul de construcție al azilului este suprapus de un nivel de incendiu, mai apoi așezându-se pavajul din pietre de râu. Sub nivelul pavajului se află straturi consistente de pietriș cu puțin material arheologic și

profilurile unor denivelări în pietrișul natural.

Conducta pentru apă a fost suprapusă de pavajul drumului medieval. Din amenajarea pentru aducțiunea apei a fost recuperat un manșon care lega tuburile din lemn.

Casa de la numărul 1623

Camera A se afla la parterul clădirii cu ieșirea înspre curte.

Peretele dinspre stradă, lat de 90 cm, avea o firidă cu lățimea de 70 cm și adâncimea de 70 cm. Golul de trecere spre camera învecinată, spre teatru, era marcat de o ușă cu cadrul din lemn și lățimea de 1,34 m. Deschiderea a tăiat un arc din cărămizi anterior. Zidul dinspre curte, lat de 70 cm, cu fundația din pietre și cărămizi se termina cu un contrafort din piatră cu planul pătrat de 65 x 65 cm. Lățimea camerei este de 2,70 m la nivelul fundației.

Deasupra nișei din peretele spre stradă a fost vizibilă o gaură (pentru stâlp?) tăiată de bolta camerei. Bolta a fost adosată încăperii dinspre Pempflingergasse. Pe mijlocul camerei a fost săpat un șanț lat de 0,30 m și adânc de 0,70 m. Peste tencuiala camerei s-a depus glet, apoi straturi succesive de zugrăveală cu pigmenți galbeni, verzi și roz. Zugrăveala cu pigment galben a fost afectată de arsură.

Camera B învecinată camerei A are lățimea de 3 m. Se păstrează doar zidul dinspre stradă, fără fundație. Sub talpa zidului se află pământ negru cu pietricele. Fereastra se află la 2 m de talpa zidului.

Sub talpa zidului se vedea un pavaj lat de 0,70 m, format din cărămizi groase de 5 cm. Pavajul este marcat de arsură. Sub pavaj este un canal din lemn. Amenajarea din lemn a tăiat un strat de lut și unul de arsură. Zidul dinspre sud prezintă un arc de descărcare în partea inferioară, cu deschiderea de 2,40 m. Sub arc se află o zidărie lată de 50 cm. Cărămizile din arc au grosimea de 4-6 cm.

Camera B 1 a fost amenajată în continuarea camerei B, sub nivelul străzii. Pentru rezistența pereților a fost amenajat un arc din cărămizi lat de 50 cm. Arcul este ulterior camerei A, adosându-se unei firide anterior amenajate în lățimea peretelui ei. Fațada camerei B 1 a fost ridicată lăsând liber un spațiu de 1,30 m între ea și arcul de cărămizi. Zidul camerei B 1 este lat de 70 cm, iar golul ușii măsoară 1,30 m. În spațiul dintre arcul din cărămizi și peretele camerei B 1 a fost observată o bârnă cu laturile de 20 x 25 cm, probabil căzută din tavan. Arcul s-a dărâmat în iarna anului trecut.

Camera C avea lățimea de 3 m. Ea are în colțul dinspre sud gură de ventilație, iar în pământ o amenajare cu ziduri din cărămizi, cu L de 1,20 m, l de 34-46 cm și adâncimea de 50 cm. Ea a fost suprapusă parțial de zidul dinspre stradă. O nișă cu lățimea de 1,20 m s-a aflat pe peretele din spate.

Camera a fost alungită de la zidul de închidere ale camerei B. Ea nu se continuă cu un spațiu sub nivelul străzii, așa cum s-a întâmplat în cazul camerelor învecinate.

Casa cu numărul 18 (Groapa cu lei) are un perete comun cu casa învecinată cu lățimea de 1 m. Nivelul casei este cu 1,10 m mai jos decât cel al casei învecinate.

Camera D are 2,70 m lățime, iar în grosimea peretelui un orificiu de aerisire cu d de 14 cm.

Camera D1 amenajată în continuarea camerei D, sub stradă, a avut înălțimea de 2,30 m. Deschiderea între cele două camere avea 1 m, iar zidul despărțitor, din cărămizi, era lat de 45 cm.

Camera E avea 5 m lățime și lungimea urmărită până la 10,40 m (latura dinspre curte a fost distrusă după 1934). Camera a fost pavată cu cărămizi. Peretele dinspre teatru este lat de 70 cm. În grosimea peretelui se află un orificiu de aerisire ce pleacă de la o deschidere lată de 70 cm. Zidul lateral al etajului dinspre sud, alcătuit din piatră, este mai lat decât cel al pivniței. Prin amenajarea lui a fost afectată umplutura unei gropi cu urme de arsură.

Peretele dinspre stradă are o deschidere pentru acces dreptunghiulară și câte o firidă de o parte și alta. Lățimea zidului dinspre teatru este de 70 cm.

Casa cu numărul 20 a fost legată de casa învecinată printr-un pavaj din lemn.

La 1,70 m de zidul Casei cu lei, în josul pantei, a fost vizibil un zid paralel cu strada, care se adâncește

în pietriș 0,60 m. El a delimitat o cameră de 2,50 m lățime. Următoarea cameră a fost mărginită de un zid lat de 80 cm, alcătuit din cărămizi și pietre, cu urme de arsură la nivelul fundației. Peretele despărțitor S are 30 de cm lățime.

Sub nivelul casei au apărut urmele unei pivnițe late de 2,14 m, cu zidurile late de 50 cm și 15 cm. Talpa este la -2,25 m de nivelul străzii. Pivnița este căpăcuită de un strat de arsură, iar în umplutură s-au aflat fragmente ceramice glazurate.

Deasupra pivniței se afla un pavaj format de 1 - 2 rânduri de cărămizi. Camera ce a suprapus pivnița avea o latură de 3,80 m, iar următoarea cameră măsura 2,90 m. Peretele dinspre S era lat de 60 cm. El mărginea o groapă lată de 2,20 m umplută cu cenușă.

Casa cu numărul 22 se compunea dintr-un coridor lat de 0,50 m cu dublu acces: spre o încăpere cu lățimea de 4,70 și urme de refacere, de care a fost adosată spre curte o cameră mai mare, cu planul de 6 x 6,50 m. O cărămidă hexagonală arată că în etapa a doua de extindere camera de la parter a fost pavată.

Coridorul permitea accesul și spre o altă încăpere subterană aflată sub actuala stradă. Fundațiile camerei amenajate spre curte erau din pietre de râu și cărămizi. O încăpere de 1 x 1,50 m, pe aceeași latură, marca intrarea din curte. Accesul în gârliciul pivniței se făcea pe scări din lemn. În stratul de nisip, sub nivelul scărilor, au apărut bucăți de cărămizi. Prin amenajarea gârliciului a fost intersectat un nivel de pământ negru cu pigmenți de pământ ars.

Gropile medievale

Groapă pentru provizii aflată sub nivelul casei de la numărul 20. Groapa s-a adâncit până la -2,60 m față de pavajul actual. Ea se află la 5,50 m de peretele camerei E, în josul pantei. Dimensiunile gropii sunt: lmax. 2,80 m, h de 1,70 m. În umplutură erau prezente fragmente de cărămizi, arsură, iar pe fund cereale carbonizate. Deasupra gropii au fost observate straturi succesive de pământ brun și galben și apoi fundația casei

Groapa de sub camera C a fost observată după ce s-a atins solul nisipos. Ea avea o formă cvasi circulară cu axele de 3 x 2 m și adâncimea de 2 m. Groapa avea o manta de pietriș, material observat și în umplutură. În fapt, groapa a fost umplută cu pământ negru conținând material arheologic: fragmente ceramice, oase de animale, pigmenți de var și de lemn ars. Marginea gropii nu a fost vizibilă sub nivelul camerei B.

O altă groapă adâncită în nisip se extindea de sub camera A în direcția drumului medieval, unde se observă depuneri de pietriș și nisip. Pe fundul gropii a fost observată amprenta păstrată pe o lungime de 82 cm a unei bârne din lemn.

Sub nivelul casei 22 săpătura mecanică a lăsat să se vadă în nisip amprenta unui șanț cu l de 3,20 m.

Recuperarea informațiilor despre amenajările din curțile caselor a fost afectată de graba cu care s-au făcut gropile pentru fundarea sălii de sport.

Amenajarea din bârne de lemn (fântână?) avea lățimea de 1,50 m și adâncimea mai mare de 1,80 m. Presupusa fântână s-a aflat la limita dintre gospodăriile caselor 16-18 și era compusă din stâlpi verticali care fixau, împreună cu malul din pământ, bârne orizontale. Groapa pentru posibila fântână se adâncea în stratul de nisip.

Groapa de var s-a aflat în perimetrul casei de la numărul 22. Au fost recuperate puține informații: lățimea de 15 cm a zidului ce căptușea groapa și lungimea mai mare de 90 cm.

Pentru stratigrafia zonei este relevantă descrierea depunerilor observată în groapa făcută de constructori la limita dinspre Teatrul de păpuși. Sub solul actual, format dintr-o depunere de 0,20 m de pietriș se află un strat de 0,90 m de pământ brun cu arsură, amestecat cu nisip. Între -1,10 și -1,30 m este nisip, urmat în adâncime de un strat lat de 0,90 m de pământ brun roșcat cu pigmenți de arsură, apoi de nivele de sedimente (nisip, pământ brun și negru).

Împreună cu piesele întregi, din cupru, fier, sticlă, transferate Laboratorului de restaurare al MNB Sibiu, materialul arheologic cuprinde fragmente ceramice cu caracteristicile produselor medievale și trei monede: monedă din cupru, an 1784, camera A; monedă de cupru, an 1785, camera A; monedă de cupru, casa 22,

camera adosată.

Asistența arheologică a permis ilustrarea și completarea informațiilor istorice despre insula de clădiri de pe strada Alexandru Odobescu, parte a evoluției structurilor urbanistice medievale și moderne. Informațiile și materialul arheologic prelucrate cu mijloace științifice pot intra în circuitul cultural.

Efortul făcut pentru degajarea unor informații planimetrice și stratigrafice în condiții de șantier, fără săpătură manuală necesară cercetării arheologice, se cere continuat pe terenul dezafectat al străzii Alexandru Odobescu.

Strada Cetății (săpătură de salvare)

Restaurarea teatrului municipal (Sala Thalia) a fost precedată de cercetări arheologice sistematice care au vizat Turnul Lăcătușilor și edificiul amintit la început.²⁴

Reabilitarea străzii Cetății și excavarea terenului în luna noiembrie 2003 a scos la lumină substrucții și amenajări medievale. Interesul față de urmele arheologice s-a datorat ineditului lor într-o zonă populată mai târziu cu clădiri, numită din acest motiv auf dem Wiesen - pe pajiște. Singura construcție cunoscută între centura zidurilor de apărare și Piața Mare era o "moară a preoților", acționată prin forța animalelor. Cercetarea și punerea în valoare a unor vestigii arheologice era contextuală efortului de restaurare a teatrului și a zonei, așa cum s-a petrecut în sec. al XVIII-lea. La acest efort ne-am alăturat deși data calendaristică și temperatura vestea iarna, iar forța de muncă s-a limitat la cea a autorului, sprijinit la ceea ce vom numi cuptorul 1 de colegii Claudiu Muntean și Mircea Dan Lazăr.

Săpătura necesară reabilitării drumului a lăsat în urmă material ceramic medieval și amenajări greu de identificat înaintea unei minime intervenții arheologice.

Cuptorul 1. Amenajarea din cărămizi suprapusă de clădirea de la numărul 10 a străzii Cetății a fost mai ușor de dezvelit, urmele ei fiind la suprafață. Lama buldozerului a cruțat un rând de cărămizi care urmau un traseu circular. În interiorul formei circulare s-a adâncit vatra unui cuptor de copt oale cu axa N - S de 1,50 m. În partea de S, cercul din cărămizi mai lat la capete lăsa o deschidere de 50 cm. Vatra arsă roșu se întindea cu 20 cm în afara circumferinței deja menționată. Deschiderea era mărginită pe latura vizibilă de cărămizi de mărime deosebită. Multe din cărămizile care au alcătuit bolta se prezentau fragmentar. În interiorul presupusei guri de ventilație erau evidente fragmente de cărămizi care au putut sprijini un sistem de închidere a cuptorului. Spațiul care alcătua gura de alimentare era limitat de alt rând de cărămizi ce se întindeau pe o lungime de 0,70 m. Urmele lăsate de sistemul de închidere al vetrei cuptorului sunt mai complicate decât la cel de ventilare. A fost evidentă o formă circulară din lut cu urmele lăsate de rotirea unei tije axiale.

Descrierea anterioară aparține unui cuptor care a suprapus un altul din care s-a păstrat o parte din vatra adâncită și gura de ventilație. Cele două cuptoare sunt comparabile ca mărime. Stratul de depunere cu materiale ceramice medievale s-a extins la nord de cuptor în adâncituri care au avut legătură funcțională cu instalația de copt oale.

Cuptorul 2 a fost mai dificil de atins din cauza adâncimii și a extinderii sub un strat de beton. În schimb, am putut sonda cu forțe proprii terenul de la V de cuptor, în adâncimea Pajiștii. Presiunile constructorilor și amenințarea vremii nefavorabile sunt motive pentru care secțiunea arheologică ce s-a întins doar pe o lungime de 6,50 m spre V în culoarul de trecere între străzile Cetății și Tipografilor, nu s-a adâncit în groapa cu var și nu a atins nivelul inferior a unei zidării superficiale. Straturile superioare ale terenului secționat fuseseră îndepărtate înaintea intervenției noastre. Amenajările surprinse în secțiune se intersectează. Ele aparțin însă perioadei moderne, de locuire sistematizată.

Pereții din cărămizi ai cuptorului 1 au fost afectați de umezeala din teren. Cărămizile s-au degradat lăsând impresia unei mase compacte de pământ roșu. Deosebirea planimetrică față de cuptorul 1 este evidentă chiar în condițiile dezvelirii unei jumătăți. Vatra s-a adâncit cu 0,40 m față de nivelul de călcare. Una din ieșirile din spațiul vetrei se afla spre vest, fiind marcată de cărămizile intens arse. Axa de 1,40 m evidențiată arheologic se datorează unui decroș în zona măsurată.

Construcție medievală (post medievală?)

Urmele unui stâlp cu fundația din pietre de râu și elevația din cărămizi groase de 4,5 cm au rămas în urma săpăturii mecanice în dreptul intrării în curtea casei cu numărul 16. Stâlpul cu o latură de 55 cm făcea parte dintr-o construcție din cărămizi a cărei mărime este sugerată și de lățimea de 40 cm a fragmentului de zid păstrat.

Materialul arheologic aflat între dărâmurile cuptoarelor a fost incomplet ars și de aceea precar conservat. Cantitatea mare a fragmentelor ceramice obligă la o analiză mai detaliată decât într-un raport de asistență. Remarcăm însă următoarele:

- fragmentele cahle plate cu personaje regale, ca de altfel toate fragmentele de cahle au fost recuperate în vecinătatea cuptorului 1;
- deschiderea gurii cănilor este disproporționat de mare față de restul corpului, iar peretele oalelor este nefiresc de subțire.

Săpătura arheologică de salvare a identificat două cuptoare de ars oale în vecinătatea zidului de apărare și al turnului apărut de breasla olarilor. Astfel devine plauzibilă identificarea unei zone atribuite breslei olarilor și a unui teren unde au existat, probabil, mai multe cuptoare de copt oale în sec. XIV - XVI. Fragmentele de cahlă pot fi datate pe considerente stilistice la mijlocul secolului al XV-lea, iar funcționarea cuptoarelor într-o perioadă anterioară.

Vetrele celor două cuptoare și structurile de cărămizi au fost protejate cu carton gudronat și acoperite cu pietriș. Cuptorul 1, faza a II-a a fost marcat în asfalt cu cărămizi moderne, rezistente. Substrucția lui a fost acoperită cu bucăți de carton asfaltic, zidul nou construit fiind adus imediat sub actualul nivel de călcare. Intersecția cuptoarelor în acel loc va fi prezentată doar grafic, neexistând soluția marcării buzei vetrei de cuptor inferior.

Informații suplimentare online

[Raportul 2348 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
